

*Maria Wtorkowska**

POLSKI I SŁOWEŃSKI DIABEŁ NIE TAKI STRASZNY...

Słowa kluczowe: glottodydaktyka polonistyczna, język polski jako obcy (JPJO), frazeologia porównawcza

Streszczenie. Artykuł poświęcony jest frazeologii porównawczej. Porównano w nim związki frazeologiczne znajdujące się w podręczniku E. Rybickiej *Nie taki diabeł straszny... Podręcznik frazeologii dla obcokrajowców* ze związkami wyrazowymi występującymi w języku słoweńskim. Podstawą podziału materiału było kryterium formalno-znaczeniowe oraz kulturowe – zbadano, które z tych związków mają taką samą, podobną, czy inną strukturę, które znaczą to samo lub co innego i jaki jest ich zakres użycia w obu językach.

Wielu nauczycieli języka zgodzi się zapewne ze stwierdzeniem, że związki frazeologiczne bogacą i ubarwiają każdy język, choć są też często nie lada zagadką dla osób uczących się języka obcego. Z moich doświadczeń w nauczaniu języka polskiego jako obcego wynika, że między innymi z tego też powodu, a więc po prostu z ciekawości, jakie znaczenie ogólne kryje się w poszczególnych znaczeniach wyrazów wchodzących w skład związku, studenci chętnie się ich uczą. Często też to właśnie frazeologizmy poprawnie użyte przez cudzoziemca wzbudzają podziw rodzimych użytkowników języka i świadczą o prawdziwej kompetencji językowej mówiącego. Frazeologizmy stanowią często twarde orzechy do zgryzienia również dla nauczyciela, który niejednokrotnie łamie sobie głowę, zastanawiając się, kiedy i w jaki sposób wprowadzać związki frazeologiczne do leksyki cudzoziemców. Mnie samej ten problem również nie jest obcy.

W artykule tym ograniczyłam się do związków zawartych w podręczniku Elżbiety Rybickiej *Nie taki diabeł straszny... Podręcznik frazeologii dla obcokrajowców*, po który często sięgałam, ucząc Słoweńców języka polskiego. Związki te porównałam ze słoweńskimi odpowiednikami i na tej podstawie jednocześnie zaprezentowałam problemy, jakie napotyka słoweński student, przyswajając

* mwtorkowska@yahoo.com, Katedra za poljski jezik in književnost, Oddelek za slavistiko Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Aškerčeva cesta 2, SI - 1000 Ljubljana, Slovenija.

sobie polskie idiomy¹. Porównanie to ujawniło także wyzwania, które stoją przed nauczycielem języka polskiego jako obcego, żeby ten proces uczenia Słoweńcowi ułatwić. Temat artykułu dotyczy więc frazeologii porównawczej. Ponieważ oba języki – polski i słoweński – choć z różnych grup, to jednak języki słowiańskie, możemy spodziewać się w obu językach związków identycznych lub podobnych. Opracowanie będzie więc miało charakter praktycznego słowniczka wybranych polsko-słoweńskich frazeologizmów – przy każdym związku, który został tu przedstawiony tak, jak w podręczniku E. Rybickiej, a więc z jego znaczeniem bądź znaczeniami i przykładem użycia, zamieściłam jego dosłowny przekład na język słoweński, bez względu na to, czy ma on w słoweńszczyźnie sens. Sądzę bowiem, że poznanie dosłownego znaczenia komponentów związku oraz jego struktury gramatycznej ułatwia prawidłowe przyswajanie, a przede wszystkim rozpoznanie związku w tekście. Kolejno podałam słoweński odpowiednik związku, porównałam strukturę obu związków, ich znaczenie oraz zakres użycia. Głównym kryterium podziału było kryterium odpowiedniości formalno-znaczeniowej, które związane jest z semantyką oraz strukturalną postacią frazeologicznych odpowiedników. Analiza porównawcza wykazała tu trzy główne rodzaje ekwiwalencji. Po pierwsze, równoważność zupełną, która polega na tym, że frazeologizmy w obu językach są takie same pod względem formy i znaczenia – w tej grupie znajdują się również związki z różnymi elementami wariantywnymi, które są mocno zakorzenione w językowym systemie; po drugie, równoważność częściową, odnoszącą się do takich frazeologizmów w języku polskim (J1) i w języku słoweńskim (J2), które mają relatywnie to samo znaczenie, ale różnią się między sobą jednym (lub więcej) elementem struktury – różnice te dotyczą głównie poziomu morfologiczno-składniowego; po trzecie, równoważność zastępczą, polegającą na tym, że w języku słoweńskim mamy frazem, ale w innej postaci niż w języku polskim – różnice dotyczą poziomu leksykalnego. W wyniku takiej kontrastywnej frazeologicznej analizy otrzymałam trzy grupy związków. Odnotowałam również rzadkie przykłady frazeologicznej równoważności zerowej, to znaczy, że w J2 nie ma frazeologicznego ekwiwalentu frazemu, który występuje w J1. Słoweńskich odpowiedników polskich związków wyrazowych szukałam najpierw w nowym, wydanym w 2011 r., *Słowniku słoweńskich frazemów* (*Slovar slovenskih frazemov* – dalej w skrócie SSF) Janeza Kebera. Ich występowanie sprawdzałam również w innych słownikach: polsko-słoweńskim F. Vodnika (*Vodnik, Poljsko-slovenski slovar*, 1977) i słoweńsko-polskim (Ostromięcka-Frączak, Pretnar, *Slovensko-poljski slovar*, 1996) oraz w *Słowniku słoweńskiego języka literackiego* (SSKJ, wersja elektroniczna). Użycie związku, a konkretnie jego frekwencję, sprawdzałam w najnowszym korpusie

¹ Terminu *idiom* będę używać w artykule wymiennie z terminami frazeologizm, związek frazeologiczny, mimo że w polskiej frazeologii zwykle rozumiany jest jako frazeologizm nieprzetłumaczalny na inny język.

języka słoweńskiego Gigafida. Znajomość związków oraz ich znaczenie badałam również na grupie wybranych słoweńskich studentów lublańskiej polonistyki. Dane dotyczące częstości użycia związku podane w korpusie Gigafida okazały się szczególnie ważne w przypadku, gdy związek występuje z dwoma lub więcej elementami wariantywnymi. Dane te dostarczają bowiem informacji o tym, który element wariantywny związku jest częściej w nim używany, co widać na przykładzie wyrażenia porównawczego *močan kot bik/lev/vol/medved/konj* (39/11/7/6/4 GF).

W podręczniku E. Rybickiej, który autorka podzieliła na siedem części, jest w sumie 50 związków – 16 wyrażeń, 33 zwroty i 1 fraza. W części pierwszej znajdziemy 11 porównań, które odnoszą się do wyglądu zewnętrznego człowieka i jego cech charakteru. W części drugiej jest 5 zwrotów z czasownikiem *mieć*. Część trzecia z siedmioma frazeologizmami porównawczymi i kolejno części czwarta, piąta, szósta, w których jest po sześć idiomów, obejmują w sumie 25 frazeologizmów przedstawiających człowieka w różnych sytuacjach życiowych. Siódma i zarazem ostatnia część, stanowiąca zamkniętą całość, to historia małżeństwa, na którą składa się 7 idiomów. Jeśli doliczymy związek zawarty w tytule podręcznika, a także idiom, który znajduje się na początku książki jako związek przykładowy, który posłużył jako wzorzec analizy kolejnych związków zamieszczonych w książce, to w sumie mamy 50 idiomów.

Pierwszą grupę stanowią związki w języku polskim (J1), które mają taki sam formalno-semantyczny odpowiednik w języku słoweńskim (J2), czyli funkcjonują na takim samym poziomie leksykalnym, gramatyczno-strukturalnym i kulturowym w obu językach:

- **biedny jak mysz kościelna** (słow. reven kot cerkvena miš) – bardzo biedny, ubogi (w sensie materialnym), o kimś, kto nie ma pieniędzy: *Ostatnio jestem biedny jak mysz kościelna*. (Rybicka 1994, s. 33) – w języku słoweńskim mamy takie samo pod względem formy i znaczenia wyrażenie porównawcze (słow. primera): *reven kot cerkvena miš* (SSF 2011, s. 531 'zelo reven'; 201 GF);

- **czarno na białym** (słow. črno na belem) – 1) na piśmie/w druku (najczęściej: mieć coś na piśmie); 2) w sposób oczywisty, niezbiecie (najczęściej: widzieć coś wyraźnie, konkretnie, w sposób oczywisty, nie budzący wątpliwości): *Wszystko jest czarno na białym*. (Rybicka 1994, s. 111) – w języku słoweńskim znajdziemy takie samo wyrażenie w obu znaczeniach, z dużą częstością użycia: **črno na belem** (SSF 2011, s. 141 'pismo; jasno, neizpodbitno; popolnoma'; ok. 1300 GF);

- **czarna owca** (słow. črna ovca) – ktoś ma zły, „czarny charakter”, kompromituje otoczenie swoim zachowaniem: *Jesteś czarną owcą w rodzinie*. (Rybicka 1994, s. 121) – w języku słoweńskim mamy takie samo wyrażenie z dużą częstością użycia: **črna ovca** (SSF 2011, s. 653 'kdor je v primerjavi z drugimi drugačen, slab'; ok. 500 GF);

● **trzymać język za zębami** (słow. držati jezik za zobmi) – 1) wiedzieć o czymś i nie mówić, dochować tajemnicy (nie wygadać się) 2) nie odzywać się, milczeć z powodu presji fizycznej lub psychicznej (szantaż), lub z powodu przekupstwa (pieniądze, prezenty): ...*dlaczego trzyma pan język za zębami?* (Rybicka 1994, s. 138) – w języku słoweńskim występuje taki sam pod względem formy i znaczenia zwrot *držati jezik za zobmi* (SSF 2011, s. 307 'molčati'; 552 GF);

● **mieć węża w kieszeni** (słow. imeti kačo v žepu) – być skąpym, wydawać jak najmniej pieniędzy, przesadnie oszczędzać, żałować czegoś sobie lub innym: *Masz węża w kieszeni.* (Rybicka 1994, s. 63) – *Słownik słoweńskich frazemów* odnotowuje taki sam zwrot *imeti kačo v žepu* (SSF 2011, s. 314-315 'biti brez denarja; biti skop'; 8 GF), choć studentom respondentom nie był on w ogóle znany²;

● **gruby jak becza** (słow. debel kot sod) bardzo gruby (odnosi się tylko do osób): *Zrobił się gruby jak becza.* (Rybicka 1994, s. 29) – *Słownik słoweńskich frazemów* odnotowuje takie samo wyrażenie *debel kot sod* (SSF 2011, s. 877 'zelo debel'; 0 GF), ale korpus nie pokazuje żadnego użycia takiego wyrażenia porównawczego, co potwierdzili również studenci respondenci; częściej używane i znane: *debel kot prašič/svinja* (9/2 GF);

● **liczyć owce/barany** (słow. šteti ovce/ovne) – jeżeli ktoś nie może spać, liczy tradycyjnie różne przedmioty (Polacy liczą owce albo barany): *Nawet liczyłam barany, ale dalej nie mogłam zasnąć.* (Rybicka 1994, s. 25) – *Słownik słoweńskich frazemów* nie odnotowuje tego związku; w korpusie Gigafida występuje ten sam zwrot, ale wyłącznie z elementem *ovce*: *šteti ovce* (SSF 0; 36 GF): *Celo ovce sem štela, pa vseeno nisem mogla zaspati.*; w korpusie Gigafida można znaleźć też wariant *preštovati ovce* (SSF 0; 7 GF);

● **dumny jak paw** (słow. ponosen kot pav) – 1) bardzo dumny, np. z wyglądu zewnętrznego, posiadanych dóbr materialnych (pieniądze, samochód, dom), kariery zawodowej; 2) zarozumiały, wyniosły, nieprzystępny: *Chodzi dumna jak paw.* (Rybicka 1994, s. 43) – w języku słoweńskim takie samo wyrażenie porównawcze *ponosen kot pav* (6 GF) odnotowuje tylko korpus Gigafida; częściej używany jest zwrot z wymiennymi czasownikami, typu *hoditi/sprehajati se/nositi se/šopiriti se kot pav* (SSF 2011, s. 667 'hoditi zelo važno, napihnjeno, vzvišeno'; 11/0/2/2 GF), choć element czasownikowy związku może zamienić przymiotnik *prevzetan kot pav* (SSF 2011, s. 667 'zelo ponosen, ošaben'; 0 GF) 'zarozumiały, próżny, pyszałkowaty jak paw';

● **wiadomość/wiadomości z pierwszej ręki** (słow. novica/novice iz prve roke) – wiadomość zdobyta osobiście, bezpośrednio, ze źródła (pewna informacja): *To jest wiadomość z pierwszej ręki.* (Rybicka 1994, s. 134) – *Słownik słoweńskich frazemów* odnotowuje określenie *iz prve roke* 'z pierwszej ręki' w znaczeniu 'brez posrednika, naravnost' (SSF 2011, s. 826); korpus podaje użycia

² Jedna ze studentek odpowiedziała, że zna podobny zwrot: *imeti kačo na sodu* 'mieć węża na becze' – o skąpych właścicielach winnic i piwnic winnych.

z elementami wymiennymi informacja i wiadomość: **informacija/novica iz prve roke** (269/55 GF);

- **wsadzać nos w cudze sprawy** (słow. vtikati nos v tuje zadeve) – 1) zajmować się/interesować się cudzymi sprawami z ciekawości; 2) wtrącać się/mieszać się do cudzych spraw (robić intrygi): *Lubi wsadzać nos w cudze sprawy*. (Rybicka 1994, s. 132) – w języku słoweńskim znajdziemy zwrot **vtikati/vtakniti [svoj] nos v kaj** (SSF 2011, s. 600 'vmešavati se; vtikati se'; 211 [90]/84 [51] GF); korpus odnotowuje zwrot **vtikati nos v tuje zadeve** (5 GF).

W grupie tej znajdują się też związki, których forma i tylko jedno znaczenie pokrywa się w obu językach. W innych znaczeniach związki te w języku słoweńskim nie występują lub mają formalnie inny odpowiednik:

- **tracić/stracić głowę** (słow. izgubljati/izgubiti glavo) – 1) nie móc rozsądnie i sensownie myśleć, nie panować nad sobą, nie wiedzieć, co zrobić, wpaść w panikę/popłoch; 2) stracić głowę dla kogoś (dla kobiety) = zakochać się w kimś, kochać i uwielbiać kogoś bezkrytycznie; 3) stracić głowę (dkn) = zostać zabitym (przez obcięcie głowy): *Zupełnie stracił dla niej głowę*. (Rybicka 1994, s. 173) – w języku słoweńskim znajdziemy taki sam zwrot **izgubiti glavo** (SSF 2011, s. 220; 660 GF), ale w tylko w pierwszym i trzecim znaczeniu: 1. 'zmesti se, izgubiti prisebnost', 2. 'umreti'; **izgubljati glavo** (85 GF);

- **mieć, znajdować/znaleźć z kimś wspólny język** (słow. imeti, najti s kom skupni jeziki) – 1) mówić wspólnym językiem, mieć wspólne pojęcia (np. naukowcy), mieć wspólne przeżycia lub doświadczenia (np. artyści, lekarze); 2) móc się porozumieć w konkretnej sprawie, „dogadać się”: *Na pewno znajdziemy wspólny język*. (Rybicka 1994, s. 161) – w języku słoweńskim mamy zwrot **najti skupni jeziki** (SSF 2011: 310 w znaczeniu drugim 'doseči enako mnenje o kaki stvari, o kakem vprašanju'; 4253 GF); znaczenie pierwsze oddaje podobny zwrot 'mówić tym samym językiem' **govoriti isti jeziki** 'imeti enako mnenje o kaki stvari, o kakem vprašanju' (SSF 2011, s. 307; 484 GF).

Znajdziemy tu też przykład odwrotny, a mianowicie związek w języku polskim występuje w jednym znaczeniu, natomiast w języku słoweńskim posiada więcej znaczeń:

- **pływać jak ryba** (słow. plavati kot riba) – umieć pływać, bardzo dobrze pływać: *...pływa jak ryba*. (Rybicka 1994, s. 84) – w języku słoweńskim mamy taki sam zwrot **plavati kot riba [v vodi]** (SSF 2011, s. 805 1. 'zelo dobro plavati', 2. 'zelo dobro se znajti'; 25[9] GF), używany w dwu znaczeniach: 1. 'bardzo dobrze pływać' oraz 2. 'czuć się jak ryba w wodzie, doskonale się odnaleźć w sytuacji', w obu znaczeniach występujący rzadziej z rozszerzeniem o wyrażenie przyimkowe [*w wodzie*].

Do grupy tej zaliczono również związki z elementami wariantywnymi w języku polskim (J1), a tylko jednym elementem w języku słoweńskim (J2):

- **kość/jabłko niezgody** (słow. kost/jabolko spora) – powód/przyczyna sporu/konfliktu/niezgody między ludźmi: *...to prawdziwa kość niezgody między nimi*. (Rybicka 1994, s. 144) – w języku słoweńskim występuje to wyrażenie tylko ze składnikiem jabłko: **jabolko spora** (SSF 2011, s. 292 'stvar, ki je vzrok spora, razdora'; 1128 GF) z wariantem w postaci **sporno jabolko** (2 GF);

- **wisieć przy/na telefonie** (słow. viseti na telefonu) – 1) rozmawiać długo lub często przez telefon; 2) usiłować się połączyć (czekać na telefon): *Nie można tak wisieć przy telefonie*. (Rybicka 1994, s. 105) – *Słownik słoweńskich frazemów* nie odnotowuje takiego zwrotu, w korpusie natomiast znajdziemy go często w znaczeniu pierwszym, w formie wyłącznie z wyrażeniem z przymnikiem na: **viseti na telefonu** (SSF 0; 65 GF); *Ure in ure visijo na telefonu*;

i odwrotnie – związki w jednej postaci w języku polskim (J1), a z dwoma lub więcej elementami wariantywnymi w języku słoweńskim (J2):

- **(deszcz) leje jak z cebra** (słow. (dež) lije kot iz škafa) – pada ulewny deszcz, bardzo pada, leje (obficie) strumieniami (ceber to duże, drewniane wiadro, często używane na wsi) *...lalo jak z cebra*. (Rybicka 1994, s. 81) – w języku słoweńskim występuje zwrot **liti kot/kakor iz škafa** (SSF 2011, s. 947 'zelo, močno lije, dežuje'; 422/8 GF); SSF (948) podaje również synonimiczny zwrot z wymiennym elementem: *liti kakor iz vedra*, którego nie znajdziemy jednak w korpusie (0 GF) oraz jeden z innym werbum **deževati kot iz škafa** (SSF 2011, s. 947; 28 GF);

- **kupować/kupić kota w worku** (słow. kupovati/kupiti mačka v žaklju) – kupować coś bez obejrzenia, bez sprawdzenia, „w ciemno” (Rybicka 1994, s. 166) – w języku słoweńskim mamy taki sam zwrot **kupiti mačka v žaklju** (SSF 2011, s. 493 'kupiti kaj, ne da bi stvar prej poznal, videl'; 132 GF), z możliwym rzadziej używanym składnikiem *v vreči* (2 GF) zamiast *v žaklju*; choć słownik nie podaje formy niedokonanej, często znajdziemy ją w korpusie *kupovati mačka v žaklju* (127 GF);

- **szukać czegoś/kogoś ze świecą** (słow. iskati kaj/koga s svečo) – 1) długo, intensywnie szukać; coś jest bardzo trudne do zdobycia, nawet jeżeli ktoś szuka bardzo dokładnie; 2) Mówimy o kimś albo o czymś: „takiego drugiego szukać ze świecą” to znaczy, że ktoś/coś jest wyjątkowy/wyjątkowe, rzadko spotykany/e, doskonały/e i byłoby bardzo trudno znaleźć identyczny egzemplarz: *...nawet gdybyś szukał ze świecą, to i tak nie znajdziesz*. (Rybicka 1994, s. 155) – *Słownik słoweńskich frazemów* odnotowuje zwrot **s svečo iskati koga/kaj** (SSF 2011, s. 932 'iskati koga, ki je težko dosegljivo, redek, ali kaj, kar je težko dosegljivo, redko'; 1 GF); ale podaje również zwrot synonimiczny: **iskati koga/kaj z lučjo [pri belem dnevu]** (SSF 2011, s. 480 'zelo, vneto iskati koga, kaj'; 144[75] GF), który jest częściej używany w tym znaczeniu, rzadziej z rozszerzeniem [*pri belem dnevu*];

- **mieć coś na końcu języka** (słow. imeti kaj na koncu jezika) – 1) chcieć coś powiedzieć, ale nie móc sobie przypomnieć; zwykle człowiek ma wrażenie, że zaraz, za chwilę sobie przypomni, będzie wiedział; 2) chcieć coś powiedzieć i w ostatniej chwili powstrzymać się od wypowiedzi (świadomie nie powiedzieć czegoś): *Mam to na końcu języka, ale w tej chwili nie mogę sobie przypomnieć.* (Rybicka 1994, s. 69) – w języku słoweńskim mamy taki sam zwrot w obu znaczeniach: **imeti kaj na koncu jezika** (SSF 2011, s. 360 'poznati, vedeti kaj, a se tega trenutno ne moči spomniti ali ne upati povedati'; 36 GF), w korpusie językowym Gigafida znajdziemy również zwrot z elementem *konica* 'czubek' zamiast *konec* 'koniec': *imeti kaj na konici jezika* (3 GF) 'mieć coś na czubku języka';

- **ściany mają uszy** (słow. stene imajo ušesa) – 1) trzeba mówić cicho, bo ktoś może podsłuchać/usłyszeć; 2) trzeba uważać, bo rozmowa jest prywatna i poufna (może to być tajemnica): *Ściany mają uszy.* (Rybicka 1994, s. 129) – w języku słoweńskim występuje taki sam frazem: **stene imajo ušesa** (SSF 2011, s. 912 'se prisluškuje'; 10 GF), w korpusie znajdziemy również ten frazem z wymiennym elementem *zidovi* 'mury' (4 GF);

oraz związki, które zarówno w języku polskim (J1), jak i słoweńskim mają więcej elementów wariantywnych, ale przynajmniej jeden z tych elementów jest wspólny obu językom:

- **uparty jak osioł** (słow. trmast kot osel) – 1) bardzo uparty, wytrwały, nieustępliwy; 2) trwa przy swoim zdaniu i planach (niekoniecznie ma rację) i nie ustępuje: *Jesteś uparty jak osioł.* (Rybicka 1994, s. 41) – w języku słoweńskim występuje wyrażenie porównawcze **trmast kot (istrski) osel** (SSF 2011, s. 648 'zelo trmast'; 10 (0) GF) lub **trmast kot/kakor mula** (SSF 2011, s. 564 'zelo trmast'; 8/2 GF), choć w roli upartego zwierzęcia występuje też byk i wół: **trmast kot bik/vol** (11/5 GF), jednak tych porównań nie odnotowuje *Słownik słoweńskich frazémów*; w języku polskim mamy tu też kozła i muła: *uparty jak kozioł, uparty jak muł*;

- **silny jak koń** (słow. močan kot konj) – bardzo silny, krzepki, mocny (odnosi się tylko do siły fizycznej): *Jesteś silny jak koń.* (Rybicka 1994, s. 39) – w języku słoweńskim mamy tutaj więcej elementów, głównie nazw zwierząt, dla których charakterystyczna jest siła; są to kolejno: byk: **močan kot bik** (SSF 2011: 73-74 'zelo močen'; 42 GF), lew: **močan kot/kakor lev** (SSF 2011; 14/2 GF), niedźwiedź: **močan kot/kakor medved** (SSF 2011, s. 510 'zelo močen'; 11/2 GF), wół: **močan kot/kakor vol** (SSF 2011, s. 1048 'zelo močen'; 10/1 GF), koń: **močan kot konj** (SSF 2011, s. 362 'zelo močen'; 6 GF), a także dąb: **[močan] kakor hrast** (SSF 2011, s. 262 'zelo močan'; kakor/kot 0/7 GF); por. *močan kot lev/medved/vol/hrast/konj* (14/11/10/7/6 GF); w języku polskim występuje również dąb i byk: *silny jak dąb; silny jak byk*;

- **zdrów jak ryba** (słow. zdrav kot riba) – bardzo zdrowy, odporny, zahartowany (także zdrowy jak koń, rydz, rzepa): *...jest zdrów jak ryba.* (Rybicka 1994, s. 50) – w języku słoweńskim występuje takie samo wyrażenie porównawcze,

a więc **zdrav kot riba [v vodi]** (SSF 2011, s. 806 'zelo zdrav'; 82 [2] GF), składnik *v vodi* 'w wodzie' często się opuszcza, ale częściej zamiast ryby za okaz zdrowia służy w języku słoweńskim rodzaj krzewu, a mianowicie dereń: **zdrav kot dren** (SSF 2011, s. 181 'zelo zdrav'; 177 GF), czyli 'zdrowy jak dereń' lub rzadziej koń: **zdrav kot konj** (SSF 2011, s. 362 'zelo zdrav'; 0 GF); w języku polskim za okaz zdrowia służą: ryba, rydz, byk, koń, rzepa.

Drugą grupę stanowią związki, które mają relatywnie to samo znaczenie w obu językach, ale różnią się między sobą jednym (lub więcej) elementem struktury. Różnice te będą dotyczyć głównie poziomu morfologiczno-składniowego, czasami też dodatkowo leksykalnego. Różnice na poziomie morfologicznym dotyczą przede wszystkim różnych form słowotwórczych lub fleksyjnych jednego leksemu, ale najczęściej jedna z postaci frazemu występuje w obu językach. Różnice składniowe zaś często wiążą się z inną łączliwością składniową czasowników.

- **pracowity jak mrówka** (słow. *delaven kot mravlja*) – dużo pracuje, pilny (także *pracowity jak koń/wół*): *Pracowity jak mrówka*. (Rybicka 1994, s. 46) – w języku słoweńskim mamy tutaj to samo wyrażenie porównawcze, z tą jednak różnicą, że element *mrówka* 'mravlja' częściej występuje w formie zdrobniałej *mravljica* 'mróweczka', a element *pracowity* posiada tu trzy synonimy wymienne, które podają zgodnie z częstotliwością użycia, a więc *priden/marljiv/delaven* (95/15/8 GF) *kot mravljica/mravlja* (SSF 2011, s. 552–553 'zelo piden'; 79/39 GF): *priden kot mravljica/mravlja* (65/30 GF), *marljiv kot mravljica/mravlja* (11/4 GF), *delaven kot mravljica/mravlja* (3/5 GF); **priden (delaven, marljiv) kot mravljica (mravlja)**³;

- **iść/pójść komuś na rękę** (słow. *iti komu na roko*) – 1) ułatwiać/ułatwić komuś coś, pomagać/pomóc komuś w czymś; 2) uzględnić czyjeś prośby/życzenia/interesy: ...*wyjatkowo pójdę panu na rękę*. (Rybicka 1994, s. 164) – w języku słoweńskim mamy taki sam pod względem formy i znaczenia zwrot **iti na roko komu**, z możliwą formą pluralu 'na ręce': *iti na roke komu* (SSF 2011, s. 825 'delati za koga, kot želi, pomagati komu'; 2195 GF);

- **dolewać/dolać oliwy do ognia** (słow. *priliti/prilivati olje na ogenj*) – powiększyć, pogorszyć, podsycić, rozjątrzyć, podniecić czyjś gniew/oburzenie/napięcie, dodatkowo denerwować: *Nie dolewaj oliwy do ognia*. (Rybicka 1994, s. 115) – w języku słoweńskim mamy kilka postaci związku: **dolivati/doliti/priliti olja/olje na ogenj** [*česa, čemu*] (SSF 2011, s. 638 'še bolj razburjati, dražiti koga; še poslabševati položaj, odnose; povečevati, krepiti kaj sploh'; 55/42/296 GF);

³ W obu językach występują też wyrażenia synonimiczne: w języku słoweńskim znajdziemy synonimiczne wyrażenie porównawcze *priden/marljiv/delaven* (32/18/0 GF) *kot čebela/čebelica* (SSF 2011, s. 132–133 'zelo piden'; 45/22 GF): *priden kot čebela/čebelica* (32/18 GF), *marljiv kot čebela/čebelica* (13/4 GF), *delaven kot čebela/čebelica* (0/0 GF), a więc częściej z formą neutralną *čebela* 'pszczoła', w języku polskim zaś z formą deminutywną: **pracowity jak pszczołka**, obok też *pracowity jak wół*; **priden (marljiv) kot čebela/čebelica**.

- **chytry jak lis (wąż)** (słow. zvit kot lisjak/kača) – bardzo chytry, sprytny, przebiegły, fałszywy, podstępny: *Był chytry jak lis.* (Rybicka 1994, s. 48) – *Słownik słoweńskich frazemów* nie odnotowuje podobnego wyrażenia porównawczego, w korpusie zaś znajdziemy **zvit kot lisica/kača** (21/14 GF); należy zwrócić uwagę, że wyrażenie to w języku słoweńskim odnosi się przede wszystkim do kobiet, a nazwy zwierząt są rodzaju żeńskiego *lisica* 'lisica' i *kača* 'wąż, żmija': *zvita kot lisica* 'zvit, prebrisan človek, zlasti ženska: ne zaupam ji, to je lisica / zvita lisica' (SSKJ);

- **mieć serce z kamienia** (słow. imeti srce iz kamna) – 1) być obojętnym (nie-wzruszonym), nieczułym np. na prośby, błagania, łzy, krzywdę; 2) być bezwzględnym, nie mieć litości, być „bez serca”: *Masz chyba serce z kamienia.* (Rybicka 1994, s. 66) – w języku słoweńskim występuje zwrot **imeti kamen namesto srca** (SSF 2011, s. 320 'biti neusmiljen, nesočuten'; 23 GF) 'mieć kamień zamiast serca', który obok podaje również zwroty synonimiczne: *imeti trdo srce, biti trdega srca* (SSF 2011, s. 897 'biti neusmiljen, neprizanesljiv'; 2/2 GF); zwrot **imeti srce iz kamna** (4 GF) znajdziemy w językowym korpusie Gigafida;

- **wyglądać jak strach na wróble** (słow. izgledati kot štrašilo) – wyglądać dziwacznie, źle, nieorzystnie, nie dbać o siebie (tylko wygląd zewnętrzny) (strach na wróble słow. 'strašilo' = specjalny manekin/stare ubranie i kapelusz na kijach, który stoi w polu lub w ogrodzie i odstrasza ptaki – szkodniki): ... *wyglądasz jak strach na wróble.* (Rybicka 1994, s. 96) – w języku słoweńskim występuje w tym miejscu zwrot **biti [kot] strašilo** (SSF 2011, s. 922 'biti grd, neurejen, neokusno oblečen'; 111[16] GF) lub synonimiczny zwrot **videti je kot (ptičje) strašilo** (SSF 2011, s. 922; 7(0) GF), czy **izgledati kot strašilo** (3 GF), **biti videti kot strašilo** (7 GF);

- **patrzeć na coś przez palce** (słow. gledati kaj skozi prste) – 1) nie chcieć widzieć, udawać, że się nie zauważa; 2) traktować coś pobłażliwie/wyrozumiale, tolerować coś: *Tym razem popatrzę na to przez palce.* (Rybicka 1994, s. 180) – w języku słoweńskim mamy taki sam zwrot **pogledati komu skozi prste** (SSF 2011, s. 771 'biti popustljiv, prizanesljiv do napak, pomanjkljivosti koga'; 1046 GF); korpus podaje również wariant **gledati skozi prste** (338 GF);

- **iść (chodzić) jak w zegarku** (słow. iti (hoditi) kot v uri) – 1) jak w zegarku = punktualny, punktualnie, dokładnie; 2) ktoś robi coś jak w zegarku = ktoś robi coś punktualnie, dokładnie; 3) ktoś chodzi jak w zegarku = ktoś jest zdyscyplinowany, pracuje systematycznie i dokładnie (często o dzieciach); 4) coś chodzi jak w zegarku = np. praca wykonywana jest starannie i terminowo, firma prowadzona jest porządnie i systematycznie itd.: *U mnie synowie chodzą jak w zegarku.* (Rybicka 1994, s. 86) – w języku słoweńskim mamy związek **točen/točno kot [švicarska] ura** (SSF 2011, s. 1014 'zelo točen'; 36[17]/15[7] GF); *natančen/natančno kot [švicarska] ura* (3[7]/3[5] GF); często używa się również zwrotu *delati/delovati kot ur(ic)a* (38(14)/12(5) GF), który odnotowuje korpus;

- **stawać/stanąć na głowie** (słow. postavljati/postaviti se na glavo) – 1) robić wszystko, co możliwe (w danej sprawie), używać wszelkich możliwych środków,

wkładać dużo wysiłku, żeby zrobić, załatwić coś trudnego; 2) tylko ndk. – stać na głowie/głowach (o dzieciach) = wyprawiać brewerie (awantury), dokazywać; 3) odwracać ustalony porządek rzeczy, dźać się wbrew utartym zwyczajom (mówimy: coś stoi na głowie, coś jest do góry nogami): *Stanął na głowie, żeby je dostać*. [*skierowanie na wczas*] (Rybicka 1994, s. 158) – w języku słoweńskim mamy zwrot *postaviti/postavljati se na glavo* (SSF 2011, s. 226 'zelo, temeljito se spremeniti'; 44/4 GF), ale występuje on w znaczeniu trzecim, a więc 'bardzo, znacząco się zmienić'.

W grupie tej znalazły miejsce również związki, których słoweńskie odpowiedniki są formalnie krótsze, tzn. występują bez jakiegoś, najczęściej końcowego elementu:

- *siedzieć (cicho) jak mysz pod miotłą* (słow. sedeti (tiho) kot miš pod metlo) – 1) dosłownie: siedzieć bardzo cicho, spokojnie, tak żeby komuś nie przeszkadzać, np. w pracy; 2) milczeć, nie odzywać się, nie zabierać głosu: a) ze strachu (żeby nie zwrócić na siebie czyjejs uwagi) b) z braku inicjatywy lub własnego zdania: *Musimy siedzieć cicho jak mysz pod miotłą*. (Rybicka 1994, s. 89) – w języku słoweńskim mamy wyrażenie (*biti*) *tih(o) kot miš* (SSF 2011, s. 531 'zelo tiho'; 10/73 GF); *sedeti tiho kot miš* (2 GF);

- *czuć się/traktować kogoś lub coś jak piąte koło u wozu* (słow. počutiti se kot/imeti koga za peto kolo pri vozu) – 1) czuć się jak piąte koło u wozu = czuć się niepotrzebnym; 2) traktować kogoś/coś jak piąte koło u wozu = traktować kogoś/coś jak osobę, rzecz niepotrzebną; 3) piąte koło u wozu = o kimś/czymś niepotrzebnym, zawadzającym: *Czułem się jak piąte koło u wozu*. (Rybicka 1994, s. 94) – w języku słoweńskim mamy zwrot *biti [za] peto kolo* (SSF 2011, s. 355 'biti nepotreben, odveč'; 12[1] GF);

- *twardy orzech do zgryzienia* (słow. trd oreh za zgristi) – 1) sprawa bardzo trudna do załatwienia (mówimy: mieć twarde orzech do zgryzienia); 2) problem bardzo trudny do rozwiązania: *Ma twarde orzech do zgryzienia*. (Rybicka 1994, s. 151) – słow. *biti trd oreh (za koga)* (SSF 2011, s. 642–643 'kar je težko, težavno, težko izvedljivo'; 714 GF); często przymiotnik *trd* występuje w różnych formach, np. *pretrd, trši, najtrši*;

- *nie taki diabeł straszny... jak go malują* (słow. hudič ni tako strašen kot ga slikajo/predstavljajo) (Rybicka 1994, okładka, tytuł) – słow. *hudič ni tako črn, kot* (SSF 2011, s. 270 'kaj ni tako negativno, slabo, kot se zdi'; 5 GF); w dwóch przykładach odnotowanych w korpusie występuje też uzupełnienie odpowiadające polskiemu, por. *Vendar pa včasih tudi hudič ni tako črn, kot smo ga namalali*. (Mladina 1998), *Španski kompromis je dokaz, da hudič ni tako črn, kot so ga malali*. (Mladina 2000); w pozostałych przykładach możliwe są różne uzupełnienia: ..., *kot ga vidimo*, ..., *kot ga riše opozicija*, ..., *kot izgleda*; synonimiczne *vrag ni tako črn, kot* (4 GF); *kaj ni tako črno, kot* (242 GF); prim. *slikati vraga bolj črnega kot je v resnici*

(0 GF); SSKJ odnotowuje związek *slikati hudiča bolj črnega, kot je v resnici 'imeti kaj za bolj negativno, kot je v resnici'*, który dzisiaj występuje bardzo rzadko (0 GF);

- **mieć muchy w nosie** (słow. *imeti muhe v nosu*) – mieć zły humor, złościć się, być niezadowolonym, kaprysić, dąsać się, zwykle bez wyraźnego powodu: ...*ma muchy w nosie*. (Rybicka 1994, s. 75) – *Słownik słoweńskich frazemów* nie odnotowuje podobnego zwrotu, choć w korpusie odnajdziemy zwrot **imeti svoje muhe** (111 GF) w podobnym znaczeniu;

i odwrotnie, odpowiednik słoweński jest dłuższy niż związek polski:

- **chować/schować, kryć głowę w piasek** (słow. *skriti/skrivati glavo v pesek*) – 1) udawać, że się czegoś nie widzi (np. kłopotów, trosk), o czymś nie wie, czegoś nie rozumie; 2) uchylać się od podejmowania decyzji (robić uniki); 3) tchórzyć przed czymś: *O nie, nie chowaj teraz głowy w piasek*. (Rybicka 1994, s. 178) – *Słownik słoweńskich frazemów* odnotowuje rozszerzony zwrot **skriti/tiščati glavo v pesek kot noj** (SSF 2011, s. 592 'ne hoteti videti neprijetne resnice, sprijazniti se z njo'; 0/17 GF), a więc z porównaniem *jak struś*; autor słownika komentuje jednak, że ostatnio coraz częściej opuszcza się ten składnik związku lub zastępuje przymiotnikiem nojevski 'strusiowy', npr. *nojevska politika*, albo przysłówkiem [*nojevsko*] *skrivanje glave v pesek*; korpus pokazuje bardzo częste użycie zwrotu bez wyrażenia porównawczego, z różnymi czasownikami: *tiščati* (389 GF), *potisniti/potiskati* (31/24 GF), *skriti/skrivati* (25/17 GF), *zakopati/zakopavati* (21/2 GF), *vtakniti/vitkati* (16/9 GF), *držati* (16 GF) *glavo v pesek*.

Trzecią grupę stanowią najciekawsze związki. To związki, które funkcjonują na takim samym poziomie semantycznym i pragmatycznym, ale w języku słoweńskim (J2) wyrażone są za pomocą innych leksemów. Najczęściej składnik związku, np. element porównania lub czasownik, jest taki sam, a różnica dotyczy pozostałej części związku. Różnice więc dotyczą poziomu leksykalnego:

- **zły jak pies** (słow. *jezen kot pes*) – bardzo zły, wściekły: *Jest zły jak pies*. (Rybicka 1994, s. 36) – w języku słoweńskim mamy w tym miejscu porównanie do rysia: **jezen kot ris** (SSF 2011, s. 809 'zelo jezen'; 93 GF), korpus odnotowuje sporadyczne wyrażenia: *jezen kot pes* (6 GF) lub *jezen kot pajek* (2 GF); istnieje związek wyrazowy *hud pes*, w znaczeniu: 'zły pies', ale nie **hud kot pes*;

- **jasny, -a, -e jak słońce (na niebie)** (słow. *jasno kot sonce (na nebu)*) – oczywisty, zrozumiały, wyraźny, prosty, nie budzący wątpliwości: *To jasne jak słońce*. (Rybicka 1994, s. 57) – w języku słoweńskim występuje wyrażenie porównawcze ze składnikiem biały dzień: **jasno kot beli dan** (SSF 2011, s. 150 'popolnoma jasno'; 420 GF), *Słownik słoweńskich frazemów* podaje również wyrażenia synonimiczne: *jasno kot enkrat ena* (0 GF), *jasno kot na dlani* (10 GF); w korpusie odnaleziono jedno użycie związku odpowiadającego polskiemu *jasno kot sonce* (1 GF);

- **gluchy jak pień** (słow. gluh kot štor) – kompletnie głuchy, nic nie słyszy: *Czy pan myśli, że jestem gluchy jak pień?* (Rybicka 1994, s. 54) – w języku słoweńskim mamy wyrażenie porównawcze ze składnikiem kamień: **gluh kot kamen** (SSF 2011, s. 231⁴; 2 GF);

- **udawać/udać Greka** (częśćiej ndk) (słow. delati/narediti se Grka) – 1) ktoś udaje, że jest głupi, naiwny, nie zna się na rzeczy, czegoś nie rozumie; 2) ktoś udaje, że czegoś nie wie: *Nie udawajcie Greka!* (Rybicka 1994, s. 109) – w języku słoweńskim mamy w tym znaczeniu zwrot **narediti/delati/iti se Francoza** (SSF 2011, s. 208 'narediti, delati se brezbriznega, nevednega, neumnega'; 7/7/0 GF);

- **palić/spalić za sobą mosty** (słow. porušiti/podreti (vse) mostove za seboj) – zrywać kontakty bez możliwości powrotu, 2) uniemożliwić/zamknąć sobie powrót do tego, co było: *Spalił za sobą mosty.* (Rybicka 1994, s. 118) – w języku słoweńskim zwrot ten występuje z czasownikiem 'zburzyć, zniszczyć, zerwać' i dodatkowym określeniem wszystkie: **podreti vse mostove za seboj** (SSF 2011, s. 547 'onemogočiti si zblizanje, vrnitev'; 6 GF); choć studentom respondentom nie był on znany;

- **znać się jak tyse konie** (słow. poznati se kot plešasti konji) – 1) znać się bardzo dobrze, doskonale, od dawna, na wylot; 2) rozumieć się wzajemnie (ten idiom jest używany tylko w odniesieniu do mężczyzn): *Znamy się jak tyse konie.* (Rybicka 1994, s. 91) – w języku słoweńskim podobne znaczenie ma frazem: **poznati koga kot svoj žep znać coś jak własną kieszeń** (USJP); **poznati koga do jeter/vjetra** 'do wątroby' (SSF 2011, s. 301 'poznati vse lastnosti koga, zlasti slabe'), synonim: **(s)poznati koga/kaj do obisti** 'do nerek' (SSF 2011, s. 606 'poznati vse lastnosti koga, česa, zlasti slabe'); w języku polskim występują związki synonimiczne o podobnym znaczeniu: *znać coś jak (swoje) pięć (dziesięć) palców* 'znać coś bardzo dobrze, bardzo dokładnie', *znać kogoś/coś jak zły szeląg* 'znać kogoś bardzo dobrze, zwłaszcza znać jego cechy ujemne' (USJP);

- **szukać dziury w całym** (słow. iskati luknjo v celem) – szukać wad, braków, błędów tam, gdzie ich nie ma, starać się znaleźć coś złego w czymś dobrym: *Nie szukaj dziury w całym.* (Rybicka 1994, s. 184) – w języku słoweńskim mamy inny formalnie zwrot o tym samym znaczeniu **iskati dlako v jajcu**, pol. 'szukać włosa w jajku' (SSF 2011, s. 169 'pretiravati v zahtevah po natančnosti'; 289 GF);

- **mieć czegoś/kogoś powyżej uszu** (także: *po uszy, po same uszy, wyżej uszu*) (słow. imeti koga/kaj vrh ušes) – 1) mieć czegoś (nieprzyjemnego) za dużo, w nadmiarze, dość; 2) mieć kogoś dość, nie znosić (nienawidzić), nie cierpieć czegoś/kogoś: *Mam już wyżej uszu twojego narzekania.* (Rybicka 1994, s. 187) – w języku słoweńskim mamy zwrot **imeti česa čez glavo, imeti česa prek glave** (SSF 2011, s. 217 'imeti preveč česa, biti preobremenjen, naveličan'; 305, 17 GF); oraz zwroty

⁴ Pod hasłem **gluh** w *Słowniku słoweńskich frazemów* odnaleziono związek **gluh kot kamen** z odsyłaczem do hasła głównego **kamen**. Niestety, w hasle tym nie odnaleziono tego związku. Przypisać to można zapewne przeoczeniu autora, co przy tak obszernym słowniku (1558 stron) wydaje się rzeczą normalną.

synonimiczne: *imeti koga/česa vrh glave* (SSF 0, 137 GF); *imeti česa več kot preveč* (SSF 2011, s. 1023 'zelo veliko'; 6 GF); [*da*] *pri ušesih ven gleda* komu (SSF 2011, s. 1003 'izraža veliko mero, količino česa'; 0 GF); potocznie: *imeti koga/česa poln kufer* (138 GF);

- ***budować domki z kart*** (słow. graditi hišice iz kart) – snuć nierealne plany, planować coś, co ma niewielkie szanse powodzenia (domek z kart = rzecz nietrwała, łatwo się rozpada): *Nie oplaca się budować domków z kart.* (Rybicka 1994, s. 193) – w języku słoweńskim mamy zwrot z elementem zamek 'grad' – budować/stawiać zamki w obłokach: *zidati/graditi/postavljati gradove v oblakih* (SSF 2011, s. 243 'delati neizvedljive načrte, sanjariti o nemogočem'; 109/55/8 GF); przy przeciwnym działaniu, a więc burzeniu, niszczeniu, rozsypywaniu w języku słoweńskim występują właśnie domki z kart (*kaj*) *sesuti/sesuvati se* (GF 135/8), *podreti/podirati se* (GF 43/17), (*z-/po-*)*rušiti se* (GF 20/9)/10 *kot hišica iz kart*;

- ***mieć (silne, mocne) plecy*** (słow. imeti (močan) hrbet) – mieć poparcie, protekcję, znajomości, wpływy (znać dobrze osoby, które mogą dużo pomóc w różnych sytuacjach): *Ma mocne plecy.* (Rybicka 1994, s. 72) – w języku słoweńskim używa się związku *imeti (dobre) veze* (28 GF) 'mieć znajomości', choć *Słownik słoweńskich frazemów* go nie odnotowuje;

- ***robić/zrobić kogoś w konia*** (posp.) (słow. delati/narediti koga v konja) – 1) postawić kogoś w kompromitującej sytuacji, ośmieszyć/wydrwić; 2) być nieodpowiedzialnym, nie dotrzymywać słowa (potocznie); 3) świadomie wprowadzić kogoś w błąd, niekoniecznie na wielką skalę (np. żarty primaaprilisowe): *Nie możesz mnie tak ciągle robić w konia.* (Rybicka 1994, s. 140) – w języku słoweńskim w znaczeniu drugim i trzecim występuje zwrot *prinesti/prinašati koga okoli* (60/26 GF) lub *potegniti/vleči koga za nos* 'nedolżna śala, na primer prvoapriliska' (517/1187 GF).

Wśród analizowanych polskich związków znalazł się również taki, który w języku słoweńskim nie ma odpowiednika w postaci frazeologizmu:

- ***uciekać/uciec gdzie pieprz rośnie*** (słow. (z)bežati kamor raste poper) – uciec bardzo daleko, najdalej, nie wiadomo dokąd (mówimy także: pojechać/drapnąć/zmykać/wiać/wyrwać gdzie pieprz rośnie): *Pewnego dnia postanowił uciec, gdzie pieprz rośnie.* (Rybicka 1994, s. 190) – 0 '(z)bežati stran'.

Znaczna część frazeologizmów polskich i słoweńskich (23) pozostaje ze sobą w zgodności formalno-znaczeniowej zupełnej, np. pol. *biedny jak mysz kościelna* – słow. *reven kot cerkvena miš*. W grupie tej znalazły też miejsce idiomy, które mają odpowiednik w drugim języku, ale tylko w jednym z dwu lub więcej znaczeń, zakres użycia związku jest więc w jednym z języków ograniczony, np. słow. *izgubiti glavo* – pol. *tracić/stracić głowę* w języku słoweńskim nie występuje w znaczeniu 'zakochać się w kimś, kochać i uwielbiać kogoś bezkrytycznie' oraz związki z różnymi elementami wariantywnymi, z czego przynajmniej jeden jest

wspólny dla obu języków, np. *zdrów jak ryba/rydz/byk/koń/rzepa* – słow. *zdrav kot riba/dren/konj*. Nauka tych związków nie przysparza Słoweńcom większych kłopotów. W przypadku elementu wariantywnego najczęściej wybierają element wspólny obu językom. Drugą grupę stanowią związki (15), które różnią się jednym (lub więcej) elementem struktury, a więc pozostają ze sobą w zgodności częściowej – różnice te dotyczą poziomu morfologiczno-składniowego, np. pol. *patrzeć na coś przez palce* 'gledati na kaj skozi prste' = słow. *pogledati komu skozi prste* 'patrzeć komuś przez palce'. Trzecia grupa (12) to związki, które różnią się między sobą na poziomie leksykalnym, np. *szukać dziury w całym* 'iskati luknjo v celoti' = *iskati dlako v jajcu* 'szukać włosa w jajku'. Przy tego typu związkach kłopot najczęściej wynika z nieznamości związku polskiego i chęci dosłownego tłumaczenia związku, występującego w języku rodzimym, a więc słoweńskim. Na podstawie analizy stwierdzono także, że mimo iż *Słownik słoweńskich frazemów* odnotowuje dany związek frazeologiczny, to nie był on znany i używany przez respondentów, np. *imeti kačo v žepu* 'mieć węża/żmiję w kieszeni'.

Większość błędów frazeologicznych, spowodowana jest przenoszeniem struktur znanych nam z macierzystego języka na język, którego się uczymy. Popelniane przez słoweńskich studentów błędy wynikają właśnie z tego, że po prostu tłumaczą oni związek funkcjonujący w języku słoweńskim na język polski, por. Słoweniec jest czasem zły jak ryś, Polak zaś jak pies, por. słow. *jezen kot ris* – pol. *zły jak pies*, dla Słoweńców coś jest jasne jak biały dzień, dla Polaków zaś jak słońce (na niebie), por. słow. *jasno kot beli dan* – pol. *jasny, -a, -e jak słońce (na niebie)*. Czasem różnica w strukturze związków polega na innej formie gramatycznej wyrazu, np. Słoweniec bywa chytry jak lisica, Polak zaś jak lis, por. słow. *zvit kot lisica* – pol. *chytry jak lis*, lub użyciu innego leksemu, np. Słoweńcy czasami robią z siebie Francuza, a Polacy udają Greka, por. słow. *delati se F/francoza* – pol. *udawać G/greka*. Błędy wynikają więc najczęściej z dosłownego tłumaczenia. Tylko ciągle wprowadzanie, powtarzanie i przez to utrwalanie związków na każdym poziomie nauczania prowadzi do ich opanowania i eliminacji błędów. Moje doświadczenie w pracy lektorskiej pozwala mi stwierdzić, że błędy frazeologiczne czynione przez Słoweńców uczących się języka polskiego, właśnie dzięki częstemu używaniu frazeologizmów, zarówno w mowie jak i w piśmie, i przez to ich utrwalaniu, są do pokonania i że zarówno polski diabeł, jak i słoweński hudič nie jest ani taki straszny, ani taki czarny, jak go malują oba narody.

BIBLIOGRAFIA

- Keber J., 2011, *Slovar slovenskih frazemov*, Ljubljana.
 Ostromecka- Frączak B., Pretnar T., 1996, *Slovensko-poljski slovar*, Ljubljana.
 Rybicka E., 1994, *Nie taki diabeł straszny... Podręcznik frazeologii dla obcokrajowców*, Kraków.
Slovar slovenskega knjižnega jezika [CD-ROM], 1997, Amebis, Ljubljana.
 Vodnik F., 1977, *Poljsko-slovenski slovar*, Ljubljana.

Maria Wtorkowska

POLISH AND SLOVENE DEVIL IS NOT AS BLACK...

Keywords: teaching Polish as a foreign language, Polish as a foreign language, comparative phraseology

Summary. The article deals with comparative phraseology. It compares phraseological units which can be found in the textbook *Nie taki diabeł straszny... Podręcznik frazeologii dla obcokrajowców* [The devil is not as black... Textbook of phraseology for foreigners] by E. Rybicka with the corresponding Slovene phraseological units. The main criterion for the division was that of formal and semantic correspondence, based on the semantics and the structural form of the phraseological equivalent. We examined which of the phraseological units have identical, similar or different structure, which carry the same or different meaning and what is the scope of their usage in both languages. The comparative analysis demonstrated three main types of equivalency – full, partial and substitutionary.